

Tiit Madisson

Palavast Andaluusiast ja muustki

Minu tänu kuulub Võrumaa Teataja toimetusele, kes pakkus mulle võimaluse oma Hispaania muljeid võrumaalastele vahendada.

Kuigi Hispaaniast ja hispaanlastest on ilmunud väga huvitav Mari Kodrese raamat „Hispaania, tuhat ja tuline“ ning Andaluusiale on pühendatud Helen Eelranna teos „Mida te kogu aeg lõkerdate?“, on nimetatud autorite tagapõhi erinev minust – mis paratamatult mõjutab ka kogemusi võõrsil. Mistõttu keskendun pisut teistele asjadele kui eelnimetatud autorid.

Ei saa loobuda kiusatusest tuua paralleele Eesti eluga, sest sünnimaa elu on aastakümneid meile korda läinud, mistõttu seal praegu valitsev minnalaskmismeeleolu ja võimurite ignorantsus ikka veel ärritada suudavad.

Head lugemist!

Autor.

Hüvasti, „edukas reformimaa“!

Kui ajaleht Eesti Ekspress avaldas 26. jaanuaril 2012 kirjutise eestlastest Hispaanias - mille peategelasteks oli meil abikaasaga võimalus olla - tunnistasid mitmed intervjuueeritavad, et nad on emotsionaalpõgenikud, kes ei suutnud oma sünnimaal seal valitseva mentaalsuse pärast elada.

Kelleks peaksime end pidama meie, kes me sisuliselt rahatuina seniselt kodumaalt põgenesime? Kindlasti võiks ka meid pidada emotsionaalpõgenikeks, kellele tõsiselt hakkas vastu Eestis valitsev õhkkond, kus põhiliseks näitajaks on vaid edukus või luuserlus, st raha olemasolu või selle puudumine. Kus kadunud on sellised mõisted nagu väärikus, inimlik kaastunne, õiglus, kus lokkab orjamentaliteet ja lõimitamine võimurite ees. Kus keskmine eestlane, kes harjunud olema lojaalne iga võimu ees, pole kahekümne aastaga endale selgeks teinud, mis tähendab olla Vaba Riigi kodanik, millised on kodanikuõigused ja kohustused oma riigi ees. Et rahvas on riigi peremees ja toompealsed selle sulased, mitte vastupidi.

Orjalikust letargiast ei suutnud eestlasi äratada isegi mitte teater NO99 etendus 2010. aasta mais, olgugi, et seal Eesti poliitika n-ö puust ette tehti ja punaseks

värviti. Rahvas on pandud uskuma, et eestlased laulsid end vabaks, et nõukogude okupatsioonile hakkasid vastu vaid poolearulised Niklused ja Madissonid. Kõige selle taustal ei taipa, miks president Ilves ja peaminister Ansip ei kutsu eestlasi Lauluväljakule kokku, et nüüd „laulva revolutsiooni” moodi end viie rikkama riigi hulka laulda? See peaks ju sama libedalt minema, nagu enda vabaks laulmine.

Suheldes rohkesti „keskmise valijaga“, on mulle jäänud kindel arusaam, et paljukiidetud eestlaslik tasakaalukus (mida poliitikud enne valimisi vahulsui kiidavad), on tegelikult sisu rumalusest, haugimälulisusest ja orjameelsusest. Etnograaf Oskar Loorits kurtis paguluses väljaantud raamatus „Eestluse elujõud“, et eestlastel on küll tugev kultuuriline identiteet, kuid puudub täielikult poliitilise mõtlemise võime. Seetõttu ei suudetagi endale valida juhte ning valitseme pääsevad vastutustundetud tüübid, kes pigem juhivad omakasust, võõraste peremeeste „soovitustest“, mitte rahva elulistest vajadustest.

Kui pärast Eesti lipu rüvetamist Tõnismäel 9. mail 2006 korraldasin sealsamas 11 päeva möödudes ligi 1000 osavõtjaga meelevalduse, vastas sellele tollane siseminister Kalle Laanet oma artikliga Postimehes (29.05.2006). Selle karmi lehelooga vallandati „kompetentsete organite“ meetmed „äärmuslase“ vastu: mu väikefirma töö ruineeriti klientide ärahirmutamise kaudu, ühiskond sai Laaneti loo kaudu ühemõttelise signaali, kes on põhiline süüdlane rahvustevahelise vaenu õhutamises – keda tuleb selle eest põlata ja vihata. Loomulikult ei julenud põlastusväärset „äärmuslast” keegi tööle võtta, mistõttu pidin tutvuse kaudu otsima tööotsi ehituses ja käima Soomes ja Norras Kalevipojaks. Taluma seal, et oled kehvasti tasustatud idaeurooplane, keda iga tööandja mõnitada ja alandada võib.

Üks mu ajaloolasest vana sõber püüdis mu materiaalsel olukorda parandada, otsides mulle kui õige mitme raamatu autorile, kirjutavat tööd. Raudteemuuseum otsis parasjagu inimest, kes suudaks kokku panna uurimuse teerullide valmistamise ajaloost Eestis 1926-1940. Kui toimetaja kuulis, et selle töö kavatseb enda peale võtta tuntud „äärmuslane“, ehmus: mis juhtub, kui ajakirjandus sellest teada saab? Tõesti, mis oleks juhtunud, kas Eesti riik oleks kokku kukkunud, kui Madisson teerullide ajaloost oleks kirjutanud? Analooigne juhus oli skautide ajaloost jutustava raamatu kokkupanekuga – ei sobinud sellest kirjutama inimene, kes Eesti riikluse eest võidelnud, selle nimel kuus aastat Gulagis viibinud...

Minu abikaasa püüdis tagajärgedeta tööd leida, ei mitte mingi suurepalgalise juhina, vaid poemüüjana ja lõpuks koristajana – ikka ebaõnnestunult, sest kasutas töölabirääkimisteks telefoni. Järgmisel päeval visiidil võimaliku tööandja juurde selgus, et nelja võõrkeelt valdav naisterahvas ei sobi mitte ainult 6000 kroonise palgaga müüjaks, isegi Jüri spordikeskuse ujula koristajaks mitte! Abikaasa muutis tööle saamise lootuses ära isegi senise perekonnanime, võttis tagasi neiupõlve nime – asjata. Tarvitseb vaid klikkida Google otsingumootoril, kui selgub, et Kuldkepi puhul on tegu endise Madissoniga – tuntud „mässaja“ abikaasaga. Harju kooperatiivis töövestlusel viibides helises telefon, mille lõppedes intervjueriija päris: „Kes on teie abikaasa?“ Nagu müüjaks tööle oleks pakkunud end mina. Taolist paranoiat ei esinenud isegi mitte nõukogude ajal! Siis KGB ei püüdnud rezhiimikriitikuid ilma leivata jätta.

Kui lõpuks ilma eelneva telefoneerimiseta õnnestus ühte Jüri „kaltsmanisse“ 500 krooni eest nädalas tööle saada, katkes seal töö kolme kuu pärast, peale seda, kui kolmekümnendates aastates „vabariigi lootus“ (nagu Mart Laar iseseisvusajal täisealiseks saanud nimetas), kiilaspäine kuldketiga firma omanik nimetas mu abikaasat orjaks, kes mingeid ettepanekuid töö parandamiseks ei peaks tegema. Sellega sai mõõt „edukast reformimaast“ täis.

Olin äsja hakanud endise represseerituna saama (viis aastat varem) pensioni. Lasin selle vormistada ametikoolis õppiva tütre nimele, poeg oli saanud juba täisealiseks, pakkisime kohvrid ja jätsime Eesti maha. Õnneks suhtusid lapsed meie sammu mõistmisega, sest omal ajal õppisid nad numbreid ja tähti tundma ümber meie Pärnu Kuuse tänava maja tiirutavate kaitsepolitsei autode numbreid jälgides: „Näe, emme, sellesama numbriga auto samade meestega tiirutab jälle meie maja ümber!“ Olin sel ajal „kõigi tingimuste loomises relvastatud riigipöörde katseks“ süüdi mõistetuna riigi toidul vangimajas.

Karjuvat ebaõiglust meie suhtes on riigil, kes põhiseaduse järgi juhinduvat õiglusest ja õigusest, küllaga jätkunud. (Hiljaaegu sain Õhtulehte lugedes teada, et varsti saab pensionile ja hakkab kaheksakordset pensioni saama endine Interrinde juht Vladimir Lebedev – eriliste teenete eest iseseisvuse taastamisel!)

On ju peavoolumeedia mind usinasti sildistanud „igavese mässaja“, „igavese revolutsionääri“, „igavese vabadusvõitleja“ jt sarnaste „tiitlitega“. Teadupoolest on keskmine „uhke ja hää“ eestlane valmis maha salgama viimasedki järelejäänud väarikuse riismed, et kasvõi vihmaussina elades oma füüsilist turvatunnet mitte ohtu seada. Igasugused „mässajad“ ja „revolutsionäärid“ seda

turvatumet loomulikult ohustavad, samas tunnevad valitsejad minusugustest õigluse eest võitlejatest ohtu oma võimule. Loogiline, et selliste elu tuleb kibedaks teha, nagu arvas ka Eesti Ekspressi endine toimetaja Priit Hõbemägi.

Hotellist telki, sealt mahajäetud majja

Olime varem headel aegadel, kui oli piisav sissetulek, palju kordi viibinud Kreekas, kuid Hispaaniast teadsime vaid Mari Kodrese raamatu ja mõne sõbra jutu järgi – olevat mõnus ja elamisväärne maa. Teadsime ka seda, et Hispaanias valitses juba 2010. aasta septembris – mil Eestist lahkusime – suur, ligi 20 % tööpuudus. Kuna meie reisi sihtmärk oli Lõuna-Hispaanias Andaluusias asuv Euroopa üks tuntumaid kuurorte Costa del Sol, siis loogiliselt mõtlesime, et seal on tööd mu abikaasale ikka saada: restoranis nõudepesijana või hotellis koristajana. Nagu Ekspressi kirjatükist nähtus, tunnevad Hispaanias end samavõrra hästi Eestis juristiametit pidanud ja siin põllumajanduslikel juhutöödel leiba teeniv naine, kui Eestis näitlejana tegutsenud, nüüd hotelliteenijaks olev eestlanna. Amet ei riku meest, mitte ka naist! Peaasi, et inimene tunneks ennast hästi ja töö saab tehtud korralikult. Meie end Eestis hästi ei tundnud.

Paraku panime pisut mööda, kui uskusime, et Costa del Sol on töö osas paremas seisus kui ülejäänud Hispaania. Malaga provints, kus kuurortpiirkond Costa del Sol asub, on Hispaania suurima tööpuudusega piirkond – töötuid on 35%, tervelt 10% Malaga elenikest on siirdunud mujale: Baskimaale, Madridi, Barcelonasse või välismaale. Paljud hotellid suletakse klientide puudusel talveks, sellist olukorda pole viimase 30 aasta jooksul juhtunud. Kohvikud ja baarid on müügis 6000-7000 euro eest! Siinne tööpuudus on omakorda tingitud turisminduse madalseisust, sest terve Euroopa vaevleb kriisis, mille lõppu pole veel kuskil paistmas. Pole just kadestamisväärne olukord! Samas on Hispaania teravasse majanduskriisi sattunud analoogselt Eestiga kinnisvaramulli ülespaisutamise ja selle lõhkemise läbi, tänu hoolikale IMF-i soovitude järgimisele. Selline tõdemus ei kergendanud aga meie olukorda.

Raha piisas 1,5 kuuks hostelis elamiseks. Just tolle öömaja, kus eluaseme olid leidnud põhiliselt soome pensionäridest poissmehed, perenaine oli eelnevalt mu abikaasale tööd lubanud oma hotellides koristajana. Kui neljakümneandates soomlanna, kes üle 20 aasta Andaluusias elanud, sai teisel päeval raha üüri eest ette, selgus, et tööd siiski ei olnud – me olime tema jutust valesti aru saanud. Kuigi jutt käis inglise keeles, mida Terje 12 aastat on õppinud. Loll pidavat ka

kirikus peksa saama! Õnneks oli alles oktoobri lõpp ja ilmad ilusad. Ei jäänudki muud üle, kui poest telk osta ja asutada end mõnda sobivasse kohta telkima – ehk naeratab mingi sobiv juhus tööd leida?

Tööd ei leidnud ka soome lehtede kaudu, kuid elamiskohaks saime ühe seedrisaluga kalju Benalmadena Pueblo linnaosas, merest ca 2 km kaugemal. Koht oli mõnus, vaid 2-3 korda päevas möödusid meie telkimiskohast koerajalutajad. Kuna hispaanlased on oma loomult väga diskreetsed, siis lähemale keegi ei tulnud. Tundsime end mõnusasti.

Käisime risti-põiki läbi kõik lähedalasuvad linnad, otsides sobivamat eluaset. Olime Mari Kodrese raamatust lugenud, et Hispaanias on väga levinud tühjade eluhoonete hõivamine. Õnneks oli veel pisut raha, selles osas toetas üks vana kamraad, tänu talle! Kahjuks muutus paari nädala pärast ilm, vihma hakkas valama. Andaluusias on sügised-talved tihti väga vihmased, 2010-2011. aastavahetus oli seda eriti. Juhtus nii, et ühel korral olime telgis vihmavarjus 40 tundi järjest, päev hiljem veel 26. Ei olnud just mõnus kogemus, kuigi ilm ei olnud veel väga külm, sai kannatada Terje radikuliidihaige selg ja kael.

Meil ei olnud aimugi, et tegelikult on Hispaanias väljaspool kämpinguid telkimine keelatud – ikka telkijate turvalisuse huvides. Sättisime end kahe vihmavahingu vahel suppi keetma, et saada midagi sooja hamba alla. Kuna puud olid märjad ja parasjagu oli mingi üks roketest pühadest – mistõttu oli politseipatrulle tihedamalt liikumas – olid äkki meie telgi juures külalised, kaks lokaalpolitsei ametnikku. Kuigi oli märg, kästi lõke kohe ära kustutada, lõkke tegemine olevat rangelt keelatud. Kontrollides meie dokumente, muutusid politseinikud pisut leplikumaks ja trahvi ei tehtud. Kuid anti 24 tundi lahkumiseks.

Õnneks olime paar nädalat varem sealsamas Pueblos (paraktiliselt lausa kesklinnas) leidnud ühe vana maja, täpsemalt 800 m² suuruse krundi, kus peal mitu hoonet, paaril isegi katused peal. Eluks sobiv hoone oli tühjana seisnud juba palju aastaid, seest tahmunud ja lagastatud, ukсед-aknad puudusid. Kuid katus oli peal! Panime oma telgi kokku ja püstitasime selle ühte varem rämpsust puhastatud ruumi, katus, mis vihma pidas, oli vähemalt peakohal.

Nüüdseks, kui oleme oma eluasemele teinud põhjaliku remondi, on selgunud, et hoonetekompleksil puudub peremees. Aastat kümmekond tagasi töötas krundil marmoritöökoda. Kuna marmoritöö saagimine teeb tohutult lärmi, aga üle tee kerkisid korterelamud, siis jäeti töökoda teatud kompensatsiooni eest ilmselt

maha. Kuna Benalmadena linnavalitsus krunti ei erastanud, siis saimegi endale kodu. Nüüd võime öelda, et meil on tohutult vedanud.

Muidugi äratas asjaolu, et palju aastaid tühjana seisnud hoonesse on siginenud elanikud nii kohaliku, linnavalitsusele alluva *policia locali* kui ka riigipolitsei *policia nacional* patrullide tähelepanu. Kuna tegu on kuurortpiirkonnaga, tuleb kahtlaseid isikuid kontrollida. Seetõttu külastaski meid esimesel poolel aastal 5-6 patrulli, kes kontrollisid dokumente. Kuna me ei olnud isegi trahvi saanud – mis sõbralikke politseinikke üllatas -, siis ei tekkinud meil eluasemega mingeid probleeme. (Hiljem ajalehti lugedes selgus, et *okupasid* saab elamispinnalt välja tõsta vaid kohtu kaudu ja vastavad kohtulahendid on meiesuguste suhtes tihti positiivsed.) Üks eriti sõbralik riigipolitsei ametnik koguni lausus: „Hispaania seadused sellist eluviisi ei keela!“ Ainult ukse käskis ette panna – olevat turvalisem! Väga jõulise väljanägemisega ametimehed vaatasid üle isegi laed, et meile mingi telliskivi pähe ei kukuks. Hispaania politsei heatahtlikkust ja sõbralikkust on kiitnud ka Mari Kodres oma raamatus, mistõttu võiks minu juttu uskuda. Nüüd, mil maja väljaspoolt ilusasti värvitud, ukсед-aknad ees ja ukse küljes isegi Hispaania lipuga postkast, meid ükski politseinik juba 1,5 aastat tülitanud ei ole.

Üks neist politseinikest, kes andis meile omal ajal 24 tundi lahkumiseks (mille asemel me seadsime end 300 m kaugusel linnavalitsusest ja politseijaoskonnast mahajäetud majja elama), muigab alati, kui meie terele vastab. Ju tal on meeles, et lubasime sõita Gibraltarile tööd otsima... Ümberkaudsete majade elanikud, veendudes, et jätsime lahkuvate politseinikega väga sõbralikult hüvasti, hakkasid meid sestpeale teretama. Lähedalasuva restorani La Perla omanikud olevat kuulujärgi rahul, et palju aastaid nende söögikoha vastas seisnud tondiloss on saanud inimliku välimuse, mis ei riku nende restorani klientide silma.

Algus ei olnud lillepidu

Kui riigiteleviisiooni „Pealtnägija” saade oli eetris olnud, uurisin vastavaid kommentaare. Eesti Päevalehe kommentaarid olid eestlaste kohta küllaltki heatahtlikud ja positiivsed, kuid kõlama jäi järeldus: Madissonid tulid, nägid ja võitsid.

Muidugi on meil olnud omajagu vedamist ja õnne, kuid tehtud on palju tööd ja nuputatud, kuidas rahatuina hakkama saada, ellu jääda. Algas ei olnud mitte mingi lillepidu, oli vaeva, raskuseid ja meeleheidet. 2010. aasta lõpp oli ilma poolest hirmus vihmane, rõske ja muidu nukker. Katus oli küll peakohal, kuid toad suitsunud, täis grafiteid, kõikjal laga ja rämps. Lõpuks hakkas piinama ka rahapuudus. Süüa tegime lõkkel, kuna raha gaasi ostmiseks ei olnud.

Nüüd julgen tunnistada meie tollast nõrkust: ühel hetkel sai kõigest kõrini, olime valmis minema lähima mäe otsa ja sealt alla hüppama. Kuid Eestisse tagasi mineku mõtet ei tulnud kordagi – pigem surm kui häbi, kartellimeedia näägutamine ja eestlaste põlgus: „läks bravuuriga minema, kuid tuli saba sorakil tagasi!” (Varsti pärast meie lahkumist ilmus Õhtulehes vastavasisuline lugu, mille kommentaariumis mõnigi kirjutas, et küll Madissonid varsti tagasi tulevad – ei saa välismaal hakkama.) Tutkit, meie politseiriiki mõnitamise ja tagakiuisamise kätte ei lähe iial! Meie väarikust Toompuiestee seltskond enam kunagi jalge alla tallata ei saa!

Peale kolmekuningapäeva tuli taas päike välja, pikk vihmaperiood (mille nahka läksid jõulud ja uusaasta) oli lõpuks ometi lõppenud. 9. jaanuaril võtsin platsil, millest hiljem veranda sai, röömsatujuliselt päikest. Tuju paranes, mõte hakkas liikuma - kust saada raha, kuidas süüa?

Olin tütrele meilinud, et järsku saab ta läbi interneti saata oma ema Hispaania arvele minu pensionist 50 eurot? Tütar saatiski, saatis kolme kuu jooksul lausa kolm korda. Iga kord tuli raha kolme nädala (viimane kord 1 nädala) pärast tagasi märkusega: „Saaja arve blokeeritud.” Milles asi? Läksime kohalikku panka, kus kuulsime, et raha pole Hispaaniasse jõudnudki. Teatasin sellest oma heale sõbrale, Nõmme Raadio toimetajale Margus Lepale, mille peale Margus samuti 50 eurot Terje arvele pani ja asus ise selle jälgi ajama. Meie külastasime panka taas ja rääkisime soomerootslasest tellerile oma tagapõhjust. Pangaametnik lubas kontrollida turvasüsteeme, mille peale saatsime tütrele teate meilboksi. Järgmine hommik oli arve vaba, rahad kohal!

Need eestlased, kes suudavad aru saada, milline kontrollimatu võim on antud asutusele, mis on loodud põhiseaduse kaitsmiseks, kuid tegeleb selle räige rikkumisega, ei imesta meie juhtumi üle. Alles kevadel lahvatas skandaal, kui selgus, et kaitsepolitsei sees oli aastaid tegutsenud väljaprtessijate jõuk, kes teeninud sadu miljoneid eurosid, kasutades ära kapo tohtuid tehnilisi võimalusi ja seda, et kõikvõimsaks muutunud struktuuri üle puudub igasugune kontroll.

Mis imestada, et korraldatakse taolisi näpuharjutusi ühe pakkuläinud „äärmuslase” kallal, kes aastaid püüdnud ühiskonnale selgitada oma raamatute ja Nõmme Raadio kaudu, et kaitsepolitsei kontrollimatu, seadusevastane tegevus ohustab riiki ennast, mida ta seaduse järgi kaitsma peaks. Kedagi pole see huvitanud – ammugi mitte ignorantseid võimukandjaid -, sest kuni selle aasta kevadeni ju midagi ekstreemset ei olnud juhtunud. Imelik, kas tõesti arvati, et organiseerin Hispaanias palgasõdurite gruppi, kes tuleb kukutama Eesti põhiseaduslikku korda! (Maksan neile palka poe tagant saadud juustuga! Haha!) Vaevalt. Pigem on tegu eestlasliku väiklusega, ei suudeta unustada, et keegi julges kõikvõimsale meelsuspolitseile avalikult vastu hakata.

Kuni jälitati ja represseeriti „mässajaid”, kes oma tegevuses on tuginenud rangelt Põhiseaduses sätestatule, ei kõigutanud kapo seaduserikkumine kedagi. Kuid nüüd on mindud juba poliitikute, ärimeeste, politseinike ja haritlaste kallale. Oma hirmuõhkkonnaga, mis kapo terroriga loodud, sarnaneb Eesti tõelise orwelliliku politseiriigiga. Kui ministrid isegi oma kabinetides vestelda ei julge, kartuses, et Kõikenägev Silm kõik räägitu fikseerib, nagu tunnistas endine riigikogu kapo kontrollkomisjoni liige Jaanus Rahumaa, siis palju hullemaks enam minna ei anna. Kas tõesti oodatakse ära, et kapo mustad maasturid hakkavad öösiti peatuma majade ukse ees, kust tassitakse välja valitsuskriitiliselt meelestatud kodanikke? Viljad on käes, näitab tulevik, kas Eesti ühiskond suudab puhastuda? Eelnevate kogemuste toetudes, ei usu ma seda! Eestlaste enamikule ei lähe peale isikliku heaolu midagi korda.

Raha hakkas taas tilkuma, saime selle eest rahuldada oma esmased vajadused: osta seepi, pesupulbrit, patareisid, kohvi, suhkrut jm. Põhitoidus tuli aga meile kätte ühe supermarketi tagatrepi juurest, kui poetöötajad tõstsid välja „best before” tähtajani jõudnud toiduained. Eestis lähevad taolised allahindlusele, siis heidetakse pakendites ja kilekottidesse panduna poe prügikasti.

Andaluusia, selle võlu ja häda

Pärast kaks aastat elamist Hispaanias, täpsemalt Andaluusias, pean ausalt tunnistama, et mida enam me siin elame, seda meeldivamaks see elu on muutunud. Kuna Hispaania on võrreldes Eestiga nii pindalalt kui ka elanike arvult võrreldamatud, siis tuleb edaspidi jutt Andaluusiast, ühest 17 Hispaania

autonoomsest ringkonnast oma lipu, parlamendi ja valitsusega. Ülejäänud Hispaaniast tean niipalju, mida kirjutavad sellest Costa del Solis ilmuvad ingliskeelsed ajalehed, mida analoogselt Tallinna Pealinn/Stolitsale kord nädalas tasuta jagatakse. Oleme Andaluusias mõnel pool ka ringi sõitnud, seega mingil määral tuttavad kuulsamate linnadega.

Portugaliga nii pindalalt kui rahvastikult peaaegu ühesuurune Andaluusia on Hispaania suurimaid ajaloolisi piirkondi oma tugevate mauri sugemetega arhitektuuris kui ka kultuuris. Selle Vahemere rannik kuulub ainukesena Euroopas subtroopilisse kliimavöötmesse, mistõttu siin aasta läbi kõik õitseb ja rohetab. Suurem osa puid on igihaljad. Tavaline talvine temperatuur on 12-14 kraadi, kui päike väljas, võib käia lühikestes pükstes, T-särgiga ja varbavahedega (mida briti turistid aasta läbi ka teevad). Tegelikult on päikesepaistelisi ilmu aastas keskmiselt 320 päeva, milles ma 2010-2011. aasta talvel küll kahtlesin. Nüüd, mil augusti lõpul neid ridu kirjutan, on väljas 38-40 kraadi kuuma (tänavune august on 8-9 kraadi soojem kui tavaliselt, nagu kommenteerivad lehed). Taolist kuuma jätkuvat veel septembriski. Seetõttu peetakse Andaluusias siestat kella 14-17 vahel, kui kinni pannakse paljud väiksemad poed. Linna vahel võib kohata peamiselt turiste, hispaanlased sel ajal tavaliselt pikutavad, elu läheb taas lahti õhtupoolikul. Siesta komme on mujal Hispaanias juba Brüsseli survele kaduma hakanud. Olen elu aeg olnud nn soojainimene, seda veel ka vanas eas, mistõttu eriti ei kurda üleliigse soojuse üle, kuigi mõnikord tundub, et ära keevad ka ajud, kui püüad higiseks muutunud keha päikese käes kuumaks muutunud veega jahutada. Kuid kuuma vastu aitab imehästi veega lahjendatud valge vein.

Esimest korda nägin kõrgeid mägesid nõukogude ajal turismireisil käies Kaukaasias – armusin mägedesse. Kui mägedele lisanduvad soe meri ja palmid, pole midagi rohkem tahta. Kas on veel leida paremat paika elupäevade õhtulesaatmiseks, kui seda on rahvusvahelise kuulsusega kuurortpiirkond Costa del Sol? Kui meenutan teinekord Pärnu kuurorti, kus mõnel suvel lahistab vaid vihma – hakkab hale eestlastest, kes kiidavad põsed punnis, Eesti ilu ja võlu.

Tegelikult ei ole peapõhjuseks, miks meile siin meeletult meeldib, mitte loodus või kliima, vaid sinne solidaarne ja sotsiaalne ühiskond, oma väarika, lahke ja empaatilise rahvaga. Selles suhtes ei anna Eestit ega eestlasi kuidagi hispaanlastega kõrvutada. Viimasel ajal on meie kodust – tänu „Pealtnägijale” – läbi käinud väga palju Eesti inimesi, kes kõik üksmeelselt nentivad: „Sai sealt hullumajast minema!” Kas tõesti on eestlase põhiloomuseks oma

rahvuskaslaste kõrde närimine, olla orjahingega olevuseks, kes laseb endaga kupja-kiltri-aidamehe käitumisega „valituil” teha mida iganes?

Eesti kirjanik Friedebert Tuglas kirjutas 1913. aastal ilmunud reisikirjas: „Hispaanias ei mõjuta raha isiklike suhteid.” Nii tundub see olevat ka praegu. Kojamehed oma sini-kollastes, linna vapiga seljal kombinesoonides teevad oma tööd väärrika asjalikkusega; prügiautode juhtidena olen näinud kenasid noori senjoriitasid, kellele ilmselt ei tule pähegi mõelda, et see võib tunduda imelik. Olen näinud linnapead vestlemas kojamehega (kui valimised olid äsja toimunud, niisiis häält ei loodetud) lõbusalt zhestikuleerides. Kas keegi kujutab ette, et nii võiks juhtuda Pärnus või Tartus (Tallinnast ei räägigi!)? Siin ei ole kombeks järgida malli, et suhtluse aluseks on omakasu. Samuti ei oska tänavapildis otsustada kellegi rahalise seisu üle, riietutakse lihtsalt, sõidetakse tavaliste autodega. Hummerit olen tänavapildis näinud kahe aasta jooksul vaid paar korda. Tõsi, olen üle-Euroopalisest rikkurite linnast Marbellast läbi sõitnud vaid selle äärelinnast, mistõttu ei näinud seal ringitiirutavaid ülikalleid bentleysid, mersusid ja rollsroisse.

Nagu oleme siinelatud aja jooksul tähele pannud, on tavaline hispaanlane oma loomult heatahtlik ja lahke, seda ka välismaalaste vastu. Endalgi mitu taolist kogemust. Talvel läksin sauna kütteks lähedalasuvalt tühermaalt tooma seal vedelenud kaubaaluseid. Sealt hakkas samal ajal lahkuma hispaanlasest autoomanik, kes oli pagasniku puitu täis ladunud. Nähes, et tulin samal eesmärgil, peatus ja suunas mulle andaluusia aktsendis pika tiraadi. Hakkasin mõtlema, mida ta ütelda võis, sai mees aru, et tegu on välismaalasega, tegi asja lihtsamaks: „prrr” ja osutas oma mootorsaele. Pakkus abi kaubarestide tükeldamisel. Kas Eestis oleks keegi pakkunud võhivõõrale välismaalasele oma saagi? Vaevalt. Naine astub supermarketist kodu poole, õlul rasked kotid. Möödasõitev motoroller või ka auto peatub, pakub küüti. Taolisi juhtumeid on mu blondiinist abikaasal kuhjaga...

Blondid eesti naised ja noorikud on ilmselt Hispaanias viibides kogenud, et neist möödunud autost hüütakse: „guapa, rubia!” („ilus, blond!”). See ei tähenda, et hispaanlane tahaks noorikut kohe seksuaalselt omandada - avaldatakse vahetute inimestena lihtsalt oma rõõmu.

Andaluuslane, hispaanlane üldse, on väärikas. Seda tunnetad inimeste käitumisest. Ma ei ole kahe aasta jooksul kohanud avalikes kohtades ainsatki purjus hispaanlast, kuigi rohkearvulistel pidudel voolab vein, õlu ja kangem jook

ojadena. Purju joovad end mõnikord britid, skandinaavlased ja soomlased, mitte hispaanlased. Erilist väarikust on tunda Franco- aegsetes taatides, kes sargeselgseina hommikuti vanalinna pinkidel omavahel vestlevad. Pensioniealised senjoorad on kirikusse minnes alati korraliku soenguga, pidulikult riides.

Eestis on millegipärast kinnistunud arusaam, et lõunamaalased on lärmakad. Vastupidi. Hispaania mehed on väga rahulikud, jutlevad vaikselt. Tõsi, üle viiekümnete senjoorade häääl on tihtipeale üsna vali ja käre, kuid sellega harjub, kui naabrid kõva häälega üle tänava vestlevad.

Andaluusias on ajal teine mõõde kui Eestis. „Mañana” ja „tranquilo”, ütlevad andaluuslased, kui kipud poes kaupa kotti toppides rabistama. Britid kirjutavad oma lehtedes, et kiirustamise eest nad on Hispaaniasse elama saabunudki. Meie tuttav pensionärist inglane Jack tunnistab: „Olen siin juba kümme aastat elanud, kuid mõnikord tahaks hispaanlasi kägistada, kannatus katkeb”, kui kohtab meid tund aega pingil bussi ootamas. (Linnaliini bussid sõidavad tihtipeale graafikust väljas.) Ei kägista ta midagi!

Vanalinna kitsal tänaval peatub auto, juht vahetab vastutuleva sõbraga mõne sõna. Taga seisvad autojuhid ootavad kannatlikult, kuni jutt aetud. Keegi ei tuututa, keskmise sõrme näitamisest rääkimata! Sarnaseid näiteid võib tuua hulgana. Need mõjuvad palsamina peale eestilikku kiirustamist. Hispaanlased töötavad, et elada, mitte ei ela, et töötada. Sobiv näide: siin valitseb kord, et kui mingi tähtis usu- või riiklik püha satub laupäevale-pühapäevale, siis see kompenseeritakse järgmise tööpäeva vabakstegemise näol. Peale pidutsemist tuleb ju puhata! Samas on tööviljakus statistika järgi ligi kaks korda kõrgem, kui Eestis. (Eestis – 61 eurot töötatud tunni kohta, Hispaanias – 107,8.) Kui mõne Manalateele läinud eesti mehe haul pole muud midagi öelda, kui et oli tubli töömees, siis ajab see muigama küll! Samal teemal pisuke kõrvalpõige.

Hispaanias ehitusbuumi ajal (siin ehitati 2004-2006 niisama palju elamispinda nagu Saksamaal, Prantsusmaal ja Itaalias kokku) elanud tuttav jutustas, kuidas käitus üks eestlane. Kuna eesti mehi peetakse mitte ainult tantsulõvideks, vaid ka tublideks töömeesteks, siis kukkus mehike hispaanlasi halvustades („mis siesta, hispaanlased on lihtsalt laisad!”) kõige kuumemal kellaajal rabama. Sai kuumarabanduse ja sõitis ratastoolis Eestimaale tagasi. Kohalikke kombeid ei tasu eirata, kuigi eestlased kipuvad end tihti kõige targemaiks pidama.

Paraku on Hispaania, eriti selle peaaegu kõige vaesemaks peetav Andaluusia, sügavas kriisis: valitseb suur tööpuudus, inimesi tõstetakse korteritest ja majadest pangavõlglastena välja, puudub raha toidu ostmiseks (20% elab alla vaesuspiiri, see on paraku kaks korda kõrgem kui Eestis) jne. Kuid just kriisisituatsioon on lakmuspaberiks, kuivõrd sotsiaalne ja solidaarne on ühiskond. Minu tähelepanekute järgi on siinne ühiskond nii sotsiaalne kui ka solidaarne, ei tehta mingit vahet rahvuste järgi. Andaluusias on palju inimesi, hulganisti heategevusorganisatsioone, kes on asunud hättasattunud abistama. Siin ei ole kombeks vaesunuid üle parda visata, neist vaikida, nagu kipub olema „edukas” Eestis. Sellel teemal aga juba edaspidi.

Kriis, mille lõpp võib kujuneda ettearvamatuks

Pärast ameerika investeerimispanka *Lehman Brothers* kokkukukkumist levis majanduskriis doominoefektina teistesse riikidesse. Eriliselt said kannatada seni suurima püüdlikkusega IMF-i „soovitusi” järginud riigid. USA valitsus maksis rahajuutidele nende kahjud kinni, kannatajaks pooleks olid kergeusklikud laenajad, kes arvasid, et lõpmatult pankadest laenu võttes võib parandada oma heaolu. Me mäletame ise seda šokki, mis tabas Eestit, kui selgus, et Koplil lahelt ei leitudki naftat ja mitte midagi tootes ei ole võimalik riigil hästi elada. Nüüd ei ole kombeks valitsejail meenutada viie rikkama Euroopa riigi hulka jõudmist ja muid lubadusi, mida peaminister Ansip nagu käisest puistas, mis tegelikult vallandaski meeletu laenuralli. Inimesed on teadupoolest kergeusklikud, ikka tahetakse uskuda ilusaid luule. Paraku on sama skeem töötanud ka Hispaanias. Kuna majandus, eriti turismindus, on sügavas kriisis ja inimesed, kes hoolega pangalaenu abil oma elamistingimusi parandasid, on oma soetatud elamispinnalt sunnitud lahkuma või on pankade täitevametnike poolt välja tõstetud. Pankurite ahnusest alguse saanud kriis võib, vähemalt Hispaanias, pöörata pankurite endi vastu.

15. mail 2011 algatati 200 ühiskondliku organisatsiooni poolt Facebooki ja Twitteri vahendusel panganduse vastane liikumine 15-M, mis juba nädalaga kogus lihtsate hispaanlaste hulgas tohutu populaarsuse. Kui 15-M kutsus boikoteerima kohalike võimuorganite valimisi, läks 37% valijaist küll valimisjaoskonda, kuid tõmbas sedelile suure risti. 67% küsitletuist toetas rahvaliidumise 15-M eesmärke, küsitlusfirma *Metroscopia* poolt korraldatud

küsitletutest pooldas 70% pankade riigistamist. Väga paljudes linnades puhkesid rahvarohked meeleavaldused.

Barcelonas toimunud 200 tuhande osavõtjaga meeleavaldus läks (arvatakse, et politsei provokaatorite tegutsemise tõttu) vägivaldseks. Kokkupõrkes sai 170 inimest vigastada, 400 demonstranti arreteeriti. Olukord muutus nii kriitiliseks, et kuningas Juan Carlos I pöördus võimude poole palvega suhtuda meeleavaldajaisse sensitiiivselt.

15-M asus jõuga kaitsma ka oma kodudest väljatõistetavaid. Eestlastele on ehk võõrastav lugeda, et appi mindi mitte ainult hispaanlastele, vaid ka teistest rahvustest hättasattunuile. Ajalehes SUR oli möödunud aastal lugu, kus kirjeldati löömingut, mis puhkes politsei ja 15-M aktivistide vahel, kes kaitsesid Malagas ühe liibanonlasest kodaniku kodu. Kokkupõrkes sai vigastada 20 inimest, neist seitse politseinikku.

Eesti Ekspress intervjuueeris juba üle kümne aasta Barcelonas elavat ja hispaania keeles kirjutavat kirjanikku Jan Beltrami (Antsla mees Priit Kivi), kes, tundes hispaanlaste mentaalsust, ütles, et hispaanlased lähevad, kui vaja, ka barrikaadidele oma õiguste eest seisma. Asi ka selles, et Hispaania põhiseaduses on must-valgel kirjas, et igal kodanikul on õigus tööle ja eluasemele. Oma õigusi hispaanlased, vastupidiselt eestlastele, tunnevad ja on valmis neid kasvõi barrikaadidel kaitsma. Seda enam, kui enamik kodanikest teab, et nende hädades on eelkõige süüdi ahned pankurid ja viimaste lõa otsas siblivad poliitikud. Eesti ja hispaania poliitikute vahe on selles, et kui Eesti ansipid-ligid-langid ei hooli rahvast karvavõrdki (teades, et eestlane iial vastu ei hakka), siis hispaanlastest poliitikud peavad oma rahvaga arvestama. Hispaania noortest on 49% töötud, mis sisuliselt tähendab, et on olemas ülisuur kontingent inimesi, kel palju midagi pole kaotada, kuid on valmis sõna otseses mõttes minema barrikaadidele.

Lugedes lehtedest, kuidas 300 kaevurit asub Põhja-Hispaaniast teele Madridi poole, nõudes konstitutsioonilist õigust tööle ja nendega liituvad teel tuhanded, ning pealinna jõudes on demonstrante juba üle kümne tuhande, tõuseb kananahk ihule. Milline solidaarsus ja kodanikutunne! Teated üldstreikidest, mis puhkesid peale seda, kui Saksamaa kantsleri Angela Merkeli „soovitusel” töötati välja uus tööseadus, mis tunduvalt karmistab töövõtjate olukorda, on jõudnud ka Eesti meediasse. Ilmselt nii mõnigi eestlane vahtis tuhmi pilguga teleekraani, aru saamata sõnumist, ise mõteldes: mis nad seal küll mässavad, tehku parem tööd. (Selliseid arvamusi sai aastate vältel kuulnud mitmeski piketis seistes.)

Kriis aga aina süveneb, olukord pole põrmugi paranenud peale seda, kui 2011. aasta novembris sai võimule konservatiivne Partido Populari valitsus, kes vahetas välja kaheksa aastat võimul olnud sotsialistliku valitsuse. Valitsejad eriti ei julge vastu võtta kardinaalseid otsuseid, nagu nt pankade riigistamise kohta. Seni on riigistatud vaid riigi suuruselt neljas Bankia pank, mis sattus suurde rahakriisi.

Hispaanlased ei soovi kuulata vaid ilusaid lubadusi, vaid nõuavad konkreetseid samme olukorra parandamiseks. 15-M on otsesõnu avaldanud, et raha ei ole riigist kadunud, kuid on valedes kätes (ilmne vihje pankureile!). Hispaania oli 2011. aastal siiski 12. tööstusriik maailmas (võimalik, et tänaseks paar kohta kukkunud), kus arenenud majandus.

Algamas on kuum sügis. Ametühingud on sellest avalikult teatanud, et algavad võimsad massiaktioonid: streigid, meeleavaldused, marsid jne. Rahvaliikumine 15-M nõuab valitsuse tagasiastumist, kuna valitsejad juhivad vaid Brüsseli „soovitustest”. Vasakpoolsed grupeeringud ähvardavad hõivata 25. septembril parlamendihoone Madridis (15-M on end sellest aktsioonist distantseerinud), mistõttu see on nende ridade kirjutamise ajal (augusti lõpp) piiratud raudtarade ja politseipatrullidega. (Ilmselt ilmub see kirjutis alles siis, kui teada, missugused sündmused on vahepeal toimunud.)

15-M ründab avalikult pankureid kui kõige kurja juurt. Samas iga vähegi maailmas toimuvaga kursis olev inimene teab, et pangad ja börs kuuluvad suuresti „väljavalitud rahva” tegevussfääri – see on nende (raha)võimu alus. Kui USA-s ja mitmes rahvusvahelises rahaorganisatsioonis (IMF, Maailmapank) kuulub võtmeroll juutidele, siis Hispaanias see nii ei ole. Peale seda, kui 1492. aastal kihutati Hispaaniast 500-800 tuhat juuti minema, ei ole meie maa heebrealaste jaoks enam eriti populaarne. Kuigi juudiks loetakse kõiki, kelle kasvõi üks vanavanem on olnud juudiusuline, on siinses juudi kogukonnas vaid 40 tuhat liiget. Seetõttu ei ole nad suutnud omandada juhtpositsiooni ka siinses panganduses, mis omakorda lihtsustab 15-M liikumise olukorda – keegi ei saa neid süüdistada antisemitismis. (Tarvitses vaid Fidel Castrol süüdistada kapitalismi miljonite inimeste hukus, kui sai omakorda antisemiidi templi otsaette.)

Hispaania Robin Hood asutas tegutseva kommuuni

Hindust filosoof Osho (Rajneesh, 1931-1990), kes omal ajal liberaalset kapitalismi taunivate loengute eest USA-st välja saadeti, on ennustanud, et peale ahnusele ülesehitatud liberaalkapitalistliku süsteemi kokkuvarisemist saab järgmiseks ühiskonnamuudeliks olema kommuuniühiskond. Teadupoolest on liberaalse turumajanduse hävingut ette ennustanud isegi tuntud multimiljardär George Soros. Teine juut, Robert Kaplan, on kirjutanud raamatu „Tulekul on anarhia”, kus ennustab, et karjuvale ebaõiglusele ja ekspluateerimisele rajatud liberaalse kapitalismi kokkuvarisemine võib olla katastrofaalne – asemele tuleb anarhia.

Mõni aeg tagasi kirjutati paljudes maailma lehtedes Andaluusia linnakese Marinaleda linnapea Juan Manuel Sanchez Gordillost, kes organiseeris reidi Carrefouri (suurim toidupoodide kett Euroopas) ja Mercadona (mille omanik on rikkuselt 5. mees Hispaanias) supermarketitesse, kust toodi kauba eest maksmata ära 21 kärutäit toitu. Toit oli mõeldud puudustkannatavatele peredele. Aktsiooni sekkus küll politsei, kuid peale läbirääkimisi jäeti üheksa kärutäit kuivainete, õli, kohvi jm alles. Izquierda Unida (IU, Vasakliit ehk kommunistid) liige Gordillo on olnud Marinaleda linnapea juba 33 aastat, ta on ka Andaluusia parlamendi asespiiker.

Rahva poolt palavalt armastatud linnapea on oma linnas loonud tõelise tulevikuühiskonna – kommuuni. Sevillast 100 km kaugusel asuvas linnakeses on ligi 3000 elanikku, kes kõik saavad oma töö eest ühesuurust tasu – 1200 eurot kuus, töötades 5,8 tundi päevas (kuumas Andaluusias kauem töötada ei suudetagi), kuus päeva nädalas. Linnapea palk on sama suur. 1800 eurost, mis ta saab Andaluusia parlamendi asespiikrina (mitu eurot teenib Eesti parlamendi asespiiker?), annab Gordillo 800 eurot heategevusele ja 1000 annetab oma antikapitalistlikule parteile.

Marinaleda elumajades, koos siseõue ja garaazhiga on kuu üür 15 eurot. Kui vastne kommunaar soovib soetada elamispinna, annab linn tasuta arhitekti, ehitusmaterjali ja majaks sobiva platsi, töö teeb ära omanik või palkab selleks töömehed 47 euro eest päevas. Maja kuulub omanikule 80 aasta jooksul, õigusega seda müüa.

Linna lasteaia maks on koos toiduga 12 eurot kuus, munitsipaalbasseini kasutamine maksab 3 e kuus, võimla – 2 eurot. Linnaelanikud võtavad kõik koos vastu linna eelarve, arutavad läbi kõik projektid, koristavad tasuta linnakese

tänavaid. Kommuun-linnas ei ole kodulaene, töötuse tase on olematu, vaid 3%. Auto olemasolu ei ole vajalik, sest sõiduks kaugemale laenavad selle naabrid või lastakse kellelgi end ära viia. Marinaleda kommuuni lisandub pidevalt uusi inimesi kaugemalt Andaluusiast.

Juan Gordillo on veendunud Palestiina iseseisvuse pooldaja, kannab palestiinlaste salli pidevalt kaelas (ei võtvat seda ära enne, kui Palestiina on iseseisev) ja palestiina lipu värvi lindikesi randmel. Selles suhtes ei ole Gordillo mingi erand, Hispaania riik pooldab ametlikult Palestiina riiklust. See muidugi ei rõõmusta Iisraeli ega ka Eesti eurosaadikuid Indrek Tarandit, Tunne Kelamit ja Siiri Oviiri, kes kirjutasid alla Palestiina iseseisvumise vastasele memorandumile (Tarand oli koguni üks neljast koostajast). Gordillo on ajakirjanikele teatanud, et president Hugo Chavese juhitud Venetsuelas tunneb ta end palju hubasemalt kui liberaaldemokraatlikus Hispaanias. Samas pooldab linnapea Andaluusia iseseisvumist.

Marinaleda linnapea organiseeritud robinhuudlikku aktsiooni on Andaluusia parlamendi sotsist spiiker Griñan nimetanud barbaarseks, kuid vapper kommunaaride juht pole jäänud võlgu. Gordillo nimetab barbaarseks seda, et Andaluusias on 1,25 miljonit töötut, et 3 miljonit inimest elab alla vaesuspiiri, 350 tuhat peret elab vaid toiduabist. Häda selles, et Gordillo korraldatud aktsioon on leidnud järgijaid mujal Andaluusias. Poekettide omanikud on reeglina pururikkad inimesed, mistõttu nende kauplustest pärit toidu hõivamine ei ole mingi kuritegu, leiavad aktivistid. Ühiskonna kriisis peavad olema kõik solidaarsed.

Hispaania poliitikud on mures, mis piirini võib rahva meeleolu jõuda, mistõttu paljud püüavad valitsetavate olukorda leevendada. Benalmadena uus linnapea Paloma Garcia Galvez on asunud läbirääkimistesse kinnisvarafirmade ja pankadega, et 3000 Benalmadenas asuvat tühjana seisvat korterit üüritaks väikese tasu eest neile, kes pankade poolt on oma elamispinnalt välja aetud. Linnapea loobus oma ametiauto kasutamisest, säästes nii maksumaksja raha aastas 40 tuhat eurot. Kriisi üle murelik kuningas Juan Carlos I on palunud vähendada oma ülalpidamiskulusid 8 % võrra (Hispaania kuningakoda on niigi kõige odavam Euroopa monarhiate seas). Kuningas, olles mures ametühingute poolt lubatud „kuuma sügise” puhkemisest, on asunud viimastega läbirääkimistesse, et leida mingisugune kompromiss. Olgu teada, et kindral Franco poolt ametisse pandud noor kuningas oli see, kes suutis peale Franco surma 1970-ndail ukse ees oleva kodusõja ära hoida. Hispaanlased võivad olla

väga ägedad, kui asi põhimõtetes, mistõttu poliitikud on praeguses kriisisituatsioonis ülimalt murelikud.

Hispaanias hättasattunuile on appi rutanud paljud vabatahtlikud. Madridis koguvad nad supermarketitest väljatõstetid „best before” toiduaineid supiköökide tarbeks, Põhja-Hispaanias asuva Girona linna munitsipaliteet sulges sealsed prügikastid, paigutades nende juurde linnavalitsuse palgatud töötajad, kes suunavad abivajajad supiköökidesse ja heategevusorganisatsioonidesse, mis jagavad toiduabi. Linnaisad leiavad, et avalikest prügikastidest toidu otsimine alandab inimeste väärikust. Kolme kauplusega on linnavalitsus sõlminud lepingu, et „best before” ületanud toiduained antakse üle heategevusega tegelevatele organisatsioonidele (Caritas, Punane Rist jt).

Mõni lugeja võib imestada, et kuidas küll võib meile meeldida selline Hispaania, kus vot-vot on puhkemas märul. Lohutaksin selliseid. Turistiderohkes Costa del Solis pole midagi sellist, mis võiks ärevaks teha, üldsegi märgata. Muidugi võivad sündmused võtta radikaalse pöörde 25 km kaugusel asuvad Malagas, kus eelmisel aastal toimus mitmeid rahvarohkeid demonstratsioone. Seal visiidil viibiva kuninga auks korraldatav paraad tuli üle viia teisele väljakule, kuna varem väljakuulutatud paik oli hõivatud 15-M telklinnaku poolt. Politsei ei julgenud demonstrante laiali ajada. Kui Malagas algavad taas meeleavaldused, võtab neist osa ka vähemalt neli eestlast Eesti lipukesega. Vastav plakat Erki Evestuse karikatuuriga on valmis. Vaid tekst: „kas sa Eesti riiki ka näed?”, on asendatud tekstiga: „kas sa eurot ka näed?” („Puedes ver el euro?”). Nagu karikatuuri näinud inimesed teavad, on pildil kujutatud arstionu, kes uurib patsiendi tagumikku. Oleme õnnelikud, kui saame osaleda piiritule ahnusele ja pankurite (võimude poolt seadustatud) kuritegelikkusele rajatud süsteemi kukutamises. Olime kommunismi kokkuvarisemise tunnistajaks, näeme ka nn liberaaldemokraatia (rahademokraatia) kokkuvarisemist!

Elu, olu ja kombestik

Piisava intellektiga inimene, kui ta on elanud mõnes paigas juba paar aastat, oskab kirjeldada ümbritsevat elu ja kombeid. Nädalase turismireisi jooksul, peale välise fassaadi, maa ja rahva elukorraldusest ülevaadet ei suudeta luua, kuigi mõni „kõiketeadja” võib nii arvata.

Tegelikult oli Mari Kodresel õigus, kui ta kirjutas, et Hispaania on väga vastuoluline ja teravate kontrastide maa. Kohe pean täiendama, et meie muljed – vähemalt senised – on olnud valdavalt positiivsed, kuigi teeb mõnikord vihaseks, kui astud jalgapidi koerasita sisse. See, et kõikjal väljaspool linnatänavat vedelevad plastpudelid ja rämps, sellega oleme juba harjunud, sest teame, et aeg-ajalt tehakse põhjalik arapp ning roogitakse kõik puhtaks. Kindlasti mitte ei upu Hispaania rämpsu sisse.

Ülalkirjeldatud seigad on peaaegu ainsad, mis siin, Andaluusias vastu hakkab. Räägitakse veel piinavast ja pikaajalisest bürokraatiast, et igasugu asjaajamine võtab tohutult aega, kuid sellega otsest kokkupuudet pole olnud. Oma *residenciad* saime igal juhul kätte väga ruttu ja lihtsa toiminguga läbi. Tõsi, need, kes püüavad seda dokumenti saada nüüd, neil tuleb tunduvalt rohkem sehkendust, omada nt pangaarvet, dokumenti, mis tõendab, et omad mingit sissetulekut jne. Samas on see kriisiaja uuendus, püütakse takistada alalisteks elanikeks saada ilma kindla sissetulekuga hulkureid. Mõnusa kliimaga Andaluusia, kus ka talvel puudub hirm ära külmuda, kus nälga surra pole võimalik, meelitab ligi igasugu hulkureid. (Peale kaheaastast elamist Hispaanias ei kujuta meiegi ette, missuguses Euroopa riigis oleks veel sellised tingimused rahatuina elu alustada.) Palju räägitakse veel korrupsioonist, millega meil samuti otsest kokkupuudet pole olnud.

Samas võime kindlalt väita, et Hispaanias ei ripu vaid väiksed sulid võllas, sest vangimajas istub korrupsioonis süüdimõistetuna endised Marbella linnapead, kohtu all on samal süüdistusel 87 Marbella linnaametnikku, kellest kolm on jooksus (ühte olevat nähtud Bali saarel). Kohtu all on suuremahulise korrupsiooni süüdistusel kuningas Juan Carlose väimees, baski rahvusest Iñaki Urdangarin. Nagu kirjutavad siinsed ajalehed, saab see kohtprotsess olema Hispaania kohtumõistmise proovikiviks. Kas väga kõrge positsiooniga mees läheb vanglasse või mitte? Seaduse järgi väib ta saada 18 aastat. Igal juhul ütles kuningas Juan Carlos I, keda rahvas väga armastab (vaatamata igasugu skandaalsetele elevandijahtidele) oma vanema tütre mehest juba lahti, kuigi kohtuotsust pole veel olnud. Nagu teada, on Eesti peaminister asunud kaitsma kriminaalsüüdistuse saanud justiitsministrit. Erinevad kombed neil valitsejail!

Nagu varem kirjutasin, on andaluuslased väga heatahtlikud ja lahked ka välismaalaste vastu. Suur rahvas ei tunneta võõramaalastes ohtu oma eksistentsile. (Kui mu abikaasa kurtis tubakapoe müüjale Alejandrole, et Eestis, nagu kirjutas me tütar, oli talvel miinus 30 kraadi, kostis mees mõtlemata vastu:

„Aga miks te teda siia ei kutsu?“) Erandeiks vast britid, keda nende kolonisaatorimentaliteedi tõttu eriti ei seedita, kuigi kaugeltki mitte kõik ei ole taolised. Meil on õige mitu tuttavat inglasi, kellega kohtudes mõne fraasi vahetame. Veel aasta tagasi terroriseeris Pueblot briti teismeliste jõuk, kellega ka meil üks intsident oli (kuna meie praegune eluase oli varem nende „mängumaa“, kus suitsetati ilmselt ka kanepit ja maitsti veini). Kuna politseil oli nendega pidevalt tegemist, siis ilmselt saatsid vanemad nad Inglismaale tagasi – viibivad kuskil internaadis, sest viimasel aastal kedagi neist kaakidest näha pole olnud.

Eelmise aasta Andaluusia päeva ajal, kui seisime koos kohalike hispaanlastega paellasabas, küsis üks tagapool seisev naisterahvas meie taga seisnud senjooralt, kas meie puhul on tegu inglasega? Senjoora, kes oli kuulnud meie omavahelist jutuajamist, vastas: „No ingleses!“ Sellega oli selgus majas. Olime tol korral sel rahvapeol vist ainukesed välismaalased. Inglise tavalised hispaanlaste pidudele ei kipu, neil on endil rohkesti kõrtse, kus nad lõõgastuvad. Meie väikeses Pueblos elab veel rohkesti taanlasi, kel on kesklinnas liikumispuuetega inimestele mõeldud taastusravi keskus. Mõnikord jääb niiviisi mulje, et suur osa taanlasi on sandid või lombakad.

Kuna on kriisiaeg ja riigikassa tühi, on karmistatud ka igasugu trahve. Näiteks võib kõnnitee äärest liiga kaugale pargitud auto klaasilt leida 200 euro suuruse trahvikviitungi. Samas võid politseiniku nina all vabalt igas kohas üle tee minna, ilma et sellest probleemi tekib. Sellega seoses naljakas juhtum, mille osalised olime Granadas. Punase jalakäijate tule ajal seisis pikk sirge politseinik kannatlikult rohelist tuld oodates, temast mööda astudes sebisid jalakäijad üle tee, kuna ainsatki autot ei liikunud. Korraldajad ei teinud sellest väljagi! Ainsana seisis tema kõrval distsiplineeritud eestlased. Kui riigikassa on tõesti tühi, siis miks ei jaluta mõni politseinik koeraomanike järel? Kuigi koerasita mitte ärakoristamine on trahvitav, korjavad oma koera kakat suhtelised vähesed, mõned ikka. Kuid koeri siin jätkub, need on rihma otsas igal teisel vastutulijal!

Kuigi ka alkoholi pruukimine avalikus kohas on juba alates 2006. aastast karistatav, pole mina veel näinud, et pargipingil mõnda õlle või veini joojat oleks karistatud, kuigi turistide turvalisuse huvides Costa del Sol politseist kubiseb. Tundub, et korraldajate asi ei ole mitte kodanike „kottimine“, nagu see Eestis minu muljeil kippus olema, vaid tõesti turvalisuse tagamine ja kodanike abistamine. Nagu juba varem kirjutasin, on Hispaania politsei väga

lahke ja viisakas, kui sa neile just vastu ei hakka. Siis ollakse üsna jõulised. (Mõni sinne eestlane on seda omal nahal kogenud.)

Siinne liiklus, ka suurlinnades on väga rahulik. Isegi kui sa hästi teed ei tunne, on liiklemine turvaline. Hispaanlane ei tee eriti numbrit, kui mõni parkima sättiv auto sinu omale külge tuleb. Keegi kellelegi sellepärast kallale ei lähe ega joosta, nagu Eestis, kohe kindlustusse. Seetõttu ongi ligi kolmandikel autodel mõlgid ja kriimud küljes, mida keegi pahteldama ega värvima ei rutta. Paistab, et politsei selle eest külge ei tiku, nagu on see Eestis, sest ringi sõidavad isegi autod, mille plastpuhvid kleplindiga kere küljes. Olin ise pealtnägijaks, kui meie maja vastas parkinud uhkele maasturile oli keegi öösel vastu sõitnud. Külje peal oli pikk ja sügav kriim. Auto omanik tuli hommikul naisega uksest välja. Mees mõõtis näpuga kriimu, raputas vaid pead ja istus autosse. Paigalt sõites käis naisega juba lõbus vestlus. *No problems!*

Vöötrajal on kombeks autojuhti käeliigutusega tänada, kui ta su üle tee laseb. Kui ilus senjoriita sulle vastu lehvitab ja naeratab, on terve päev hea tuju. (Oh, oleks ma paarkümmend aastat noorem!) Kuigi mul pole paha sõna ütelda eesti naiste välimuse kohta, kohtad ka siin väga nägusaid – valdaval brünette ja mustasilmseid – senjoriitasid, kes panevad järgi vaatama.

Hispaania naisi peetakse Euroopa aktiivsemaiks flirtijaiks internetis, kuid silm-silmalt kohtudes peab olema ettevaatlik, et läheduses tema meest ei ole. Siis nalja ei mõisteta. Oleme näinud vasaku siniseks löödud silmaga noori senjorasid, kes oma vigastust eriti isegi maskeerida ei püüa. Hispaanlased võivad kiiresti oma viha välja valada, kuid sama kiiresti unustada. Siin pikka viha, nagu põhjamaades, ei peeta.

Hispaanias on prostitutsioon lubatud, prostituutidel on isegi oma ametühingud kui igati soliidse kutseala esindajail. Kupeldamine on aga seadusega keelatud ja kõige vanema elukutse esindajad kogunevad vaid teatud linnaosades. Näiteks Pueblos ei ole me kordagi kohanud ainsatki prostituuti. Malaga linna volikogu võttis 2011. aastal vastu seaduse, mis keelab avalikes kohtades (nt pargipinkidel) suguliselt läbi käia. Kuna see varem ei olnud keelatud, siis on hispaanlased harjunud tegema kõike, mida seadus ei keela. Samas pole kuulnud, et selline tegevus eriti massiline oleks olnud.

Lapsi hispaanlased armastavad, neid võetakse igale poole kaasa. Oli üsna naljaks vaadata, kui meie viimase peo ajal (Feria) paljud noored emad oma sülelapsi kärudes kella kolme ajal öösel kaasas vedasid, endil õlleklaasid ja

suitsud pihus. Kuni 11. eluaastani saadetakse lapsed kooli vanemate poolt. Kui kool kell 14 lõpeb, on vanemate summ koolimaja värava juures vastas, *policia local* aga liiklust reguleerimas.

Kuna Hispaania on turismimaa, teisel kohal peale Prantsusmaad Euroopas (sel aastal on meie maad külastanud juba 60 miljonit turisti), siis püütakse turistidelt kätte saada viimane kui sent. Näiteks on turistil pangaarve avamine üsna kulukas, tasu eest saad raha sisse panna ja välja võtta, lisaks võetakse maha ka kahe aasta eest mingi eriline tasu, sama on postipaki saatmisega. Kui mu tuttavad tahtsid postpakki saata, siis selgus, et meil *residenciat* omades oleks see olnud poole odavam. Ükskord läks mu naine baari õlut jooma. Ettekandja küsis: „Kas ainult sulle?” Sai õlle kätte euro odavamalt! (Oleme ju siin iga päev ringi liikunud kahe aasta vältel, näod kõigile tuttavad, teatakse, et oleme need „hullud” eestlased, kes hõivanud aastaid tühjana seisnud tondilossi.)

Kui lähed hommikul vara linna liikuma, kui vastutulijaid vähe, siis ei maksa imestada, kui võhivõõras inimene sind teretab. Taolist kommet kohtasin viimati Eestis Lihula vallavanemaks oleku ajal, kui koolipoisid (kes politseimasinate kumme samba äraviimise ajal 2004. aastal puruks torkasid) kõik üksmeelselt mind teretama kukkusid.

Kindlalt võib väita, et hispaanlased on tõeline spordirahvas. Ega maailma ja Euroopa meistrititel jalgpallis tulnud niisama tühjale kohale – jalgpall on siin väga populaarne. Euroopa meistrititli saamise järgmise päeva hommikul tervitasime tuttavaid hispaanlasi: „Viva España!” Hispaanlased olid väga liigutatud. Jalkat mängivad hallipäised 50. aastased veteranid ja viieaastased poisikesed, kel kõigil oma meeskonnad on. Laupäeviti mängivad meie linnaosa staadionil palli omavahel neegervõistkonnad. Usinasti sõtkutakse pedaale, peab hoolega vaatama, et helitult liikuvale jalgratturile teed ületades alla ei jää. Igas vanuses jalgrattureid – värvilised dressid seljas – kohtab kõikjal, kuigi Pueblos on maa väga mäGINE. Golfi mängivad inglased ja teised põhjapoolsed eurooplased, hispaanlased seda shotlaste leiutatud mängu ei harrasta. Rannapromenaadil, kus maa sile, sõidab parvedena rulluisutajaid. Ka maahoki mäng tundub olema noorte hulgas üsna populaarne, meie lähedal asuva pehme kattega staadionil mängitakse seda igal aastaajal, praegune kuumaperiood vast erandiks.

Tegelikult on Pueblo Benaladena vanim linnaosa, mis asub mäe otsas, ülejäänud linnast ca 4 km kaugusel. Siin asub linnavalitsus, 20-30 baari,

restorani ja kohvikut, viis hotelli, mõned poed, muuseum, härjavõitluse areen, raamatukogu (kus internetis käime), kaks staadionit, 17. sajandist pärit kirik, Euroopa suurim stuupa, suur piduplats otse meie maja kõrval, liblikapark oma 150 liiki liblikaga jne. Ei ole kursis, kuid elanikke siin vaevalt üle 5000 on. Samas on Benalmadena linnas, mis kahe naaberlinnaga (Torremolinos ja Fuengirola) sisuliselt kokku kasvanud, üle 60 tuhande elaniku. Meie linnaosa on asutatud juba keskajal, seevastu rannarajoon ja kesklinn hakkas arenema alles 1960-ndail, kui tollane president kindral Franco asus Costa del Soli kuurorti rajama.

Hispaanlased armastavad maitvalt süüa, mistõttu ka poest ostetud toidud on väga maitsekad. Siin viinerid ei plahvata ahjus, taoliste kondijahust „suupistete” pakkujad oleks ilmselt ära lintshitud. Meil külas olnud Võru naised ostsid kord kalapulki ja kommenteerisid: „Proovige kah, siin on kalapulgad kalast, mitte selline lõga, nagu Eestis.” Saia tehakse mitmetest jahudest, mistõttu iga sort on teisest erineva maitsega. Tundub üllatav, kuid hispaanlased söövad ka musta leiba, kuigi see üsna kallis on (kaks eurot ja üle selle päts). Keele viivad alla verivorstid (morcillas), mis hispaanlastel tavaline toit on. Rahvuslikuks suupisteks on vinnutatud sink jamon, mida on väga palju sorte, igas hinnaklassis, alustades 25 eurost kints, kuni 150 euron. Mingites eridelikatesside poodides on ilmselt veelgi kallimaid, kuid selliseid ostavad ilmselt vaid rikkurid. Paraku pole meie veel õppinud eristama, mispärast on kallim sink maitavam?

Kuigi Vahemeri on väga kalarikas, on kalad ning teised mereannid poes suhteliselt kallid, tunduvalt kallimad lihast, rääkimata kanast. Hästi odav on vein. 1,5 euroga pudel võib saada täitsa korraliku veini. Tavaline pakivein (nt „Don Simon”, mida ka Eestisse veetakse), maksab 1.10 liiter, kuid mõne teise veiniliitri võib osta 66 sendiga. Viin ja teised kangemad joogid on tunduvalt odavamad kui Eestis, 700 gr pudel viina maksab natuke alla 4 euro, brändid ja viskid pisut kallimad. Õlu, mida Eestis sai mehemoodi tarbitud, maksab veidi üle ühe euro liiter (see on kohalik hispaania õlu, saksa tavaõlle saab kätte tunduvalt odavamalt). Pean kohe tunnistama, et õllesoolikas on siin kadunud, tarbime veini. Loodetavasti ei meelita minu jutt siia eesti parme, neid piisab eestlaste näol siinsetestki!

Brüsseli võimumehed on tasapisi hakanud pigistama siinseid kultuuritraditsioone. Kuigi Hispaanias on härjavõitlused olnud siinse kultuuri osaks juba sajandeid, on nt Kataloonia autonoomses ringkonnas need eelmisest

aastast keelatud. Andaluusiast jagusaamine võtab ilmselt rohkem aega, sest meie paikkond on väga konservatiivne. (Härjavõitluste ülekanne telekas on alates sellest sügisest taas lubatud.) Nägin kord ühte härjavõitluste vastast naisaktivist plakatikesega. Oi, missuguses hääletoonis teda kohalike senjoorade poolt kõnetati! Samas tahetakse kaotatada Brüsseli surve järgmisest aastast ära sardiinide (vahemere räim) küpsetamine rannas liiva täis paatides – selline viis ei olevat hügieeniline, ei vasta euronõuetele, nagu keeldu põhjendatakse. Suitsetamine jooma- ja söömaasutustes keelati eelmisest aastast. Ma ei tea, kas vastukaaluks Brüsseli survele või majanduslikel kaalutustel, on ajalehtedes üha rohkem artikleid, kus soovitatakse taas peseeta kasutusele võtta. Ilma oma rahata Hispaania kriisist välja ei siiple, kinnitavad rahvusliku meelsusega inimesed. Tugevasti Brüsseli lõa otsas siiplevad valitsejad veel nii ei arva.

Rahvaste paabel. Kogemused poe taga

Ühes ingliskeelses lehes oli kord artikkel, mille autor soovitas Andaluusiale anda imeheade rahvussuhete eest Nobeli preemia. Meie autonoomses ringkonnas elab 133 rahvusest inimesi – tõeline rahvaste paabel! Malaga provintsis on elanikkonnast 25% mittehispaanlased. Just Vahemere äärsele alale on alates 1960. aastate lõpust, mil kuurortpiirkonda asutati, elama asunud väga palju britte, skandinaavlast, soomlast, hollandlast, sakslast jt.

Meie naaberlinnas Fuengirolas (mis on maastiku osas laugjas) võib eestlaste põhjanaabreid kohata nende valjuhäälese jutu järgi igal sammul. Costa del Solis elavat ühe teadja jutul 35 tuhat soomlast, soomlastele kuulub palju kohvikuid-baare, kauplusi, tegutseb Soome Maja, kus asuvad ka mitme ajalehe toimetused, tegutseb soomekeelne Radio Finlandia. Põhiliselt kuulub soomlaste enamus pensionäride hulka, kellest enamik sõidab suveks sünnimaale. Mis viga 1,2 tuhande eurose keskmise pensioniga soojal ja odaval maal elada! Skandinaavlast hakkasid Costa del Solis kinnisvara soetama juba nelikümmend aastat tagasi. Sel ajal ostis siinkandis endale majakese ka mõni jõukam rootsieestlane, nagu kuulsin omal ajal Stockholmis elades.

Kõige rohkem kuuleb Costal peale hispaania keele kindlasti inglise keelt. Pole netist uurinud, palju on ingliskeelseid siin. Ausalt öeldes, see mind eriti ei huvitagi. Brittide ja iirlaste kõrtsidest kubiseb terve rannik. Söögi-asutused kuuluvad loomulikult veel hispaanlastele, kuid ka itaallastele, hindudele, hiinlastele, marokolastele ja veel mõne teise rahvuse esindajaile. Meie juures peatunud üks 25. aastane noormees jutustas, et moslemite (marokolased, türklased, pakistanlased jt) restoranides antakse vaestele tasuta süüa, sedasama

sööki, mida tellivad rahadega kliendid. Tuleb vaid öelda, et oled kodutuna näljane. Paljukirutud muhameedlaste pühakiri Koraan käsib rikastel annetada 10% oma teenitust vaestele. „Terroristid” käituvad seega palju inimlikumalt, kui nende taunijaist kristlased ja juudiusulised! Kas pole?

Hispaania suurim rahvusgrupp peale hispaanlaste on mustlased. Need jõudsid Pürenee poolsaarele ammu, ilmselt juba mauride valitsemise ajal. Viimastel aastakümnetel on neid hulganisti lisandunud veel Ida-Euroopast, põhiliselt Rumeeniast. Minu avameelse arvamus järgi võiks see rahvus olemata olla – maailm selle läbi midagi ei kaotaks, pigem vastupidi. Siin tegelevad nad põhiliselt mitmesuguste mustavõitu äridega, kerjamise, varastamise ja petturlusega.

Minul on mustlastega seonduvalt kurb kogemus Hispaanias oleku esimestest nädalatest. Malaga täikal varastati mul koos rahakotiga ära ka pass. Panin turvalisuse huvides rahakoti lühikeste pükste alumisse taskusse põlvede kohale. Täikal tekkis mingi imelik summ, millest väljudes mul enam rahakotti ja passi ei olnud. Hiljem analüüsisime, miks tekkis trügimine? Mitte millestki. Mustlastel oli see kunstlikult korraldatud, jalge vahel kõõnis väiksel mänguautol umbes viieaastane poisike. Tema mu asjad pihta panigi. Hispaanias on väga palju peeneid vargaid, kellest 90% on mustlased.

Kui elasime veel telgis, hakkas öösel üks koer asju, mis telki ei mahtunud, minema tassima. Oli väga osav varas, viis ära Terje tossub ja pambukese suveriietega. Hiljem jalutasime mööda tee ääres asuvast aedikust, mis hirmsasti lehkas kitsekuse järgi, seal hoidsid mustlased oma loomi. Nägime varas-koera seal. Oli mustlaste poolt varastama õpetatud. Meie lähedalasuva poe sissepääsu juures on kuid kerjanud mustlasnaine, inetu nagu aatomisõda. Töö lõppedes võtab mobiili, mille peale sõidab ta mees mersuga talle järgi.

Meie tähelepanekute järgi ei armasta ka hispaanlased eriti mustlasi. Kui „best before” ületanud kaup kaupluse tagauksest välja tõstetakse ja mustlased kohale ilmuvad, viiakse kaup tagasi poodi. Kui kord kaupluse taga kaup kotti toppisime, lendasid kohale kaks mustlasmutti: „Uno para mi, uno para mi!” („Üks mulle, üks mulle!”) Saatsime mutid sooja kohta, mille peale need kukkusid karjuma: „Russo, russo!” („venelased, venelased!”).

Poe taga on kogunenud väga internatsionaalne seltskond: marokolased, inglased, venelased, ukrainlased, rumeenlased, bulgaarlased, mõni hispaanlane, meie näol ka eestlased. Teinekord võisid aga olla vaid kahekesi, kuidas trehvas. Eks meie

kogemused pärinevad veidi varasemast ajast, nüüd, pärast seda, kui tütar läks tööle ja hakkasin saama n-ö täispensioni, langes vajadus poe tagant sööki tuua suuresti ära. Kuigi mõnikord sportlikust huvist käime seal endiselt.

Ei maksa arvata, et seal käivad mingid heidikud, enamik sõidab üsna korralike autodega. Mõned müüvad kauba turul maha, mõni müüb lihakraami restoranidele, vaid pooled kasutavad seda oma söögiks. Juhtub sekka ka neid, kes raha lihtsalt maha joonud ja on sunnitud seetõttu *basuras* leiduvast toituma.

Tutvusime seal ühe minuvanuse inglise abielupaariga. Kui nad ükskord meid lõunale kutsusid, selgus, et nad elasid suures villas, mis sisustatud korraliku mööbliga, pealegi said nad mõlemad inglise pensioni. Mingit nähtavat vajadust poe taga jageleda (teinekord on tulnud ka küünarnukid appi võtta, kui hulka sattunud mõni nahaal, kes jagada ei soovinud) neil ei olnud. Tegid seda tõesti n-ö sportlikust huvist ja igavusest. Pean tunnistama, et meilgi on teinekord tekkinud hasart, et mida täna välja tõstetakse?

Meie häda on selles, et kuna meil elektri puudusel ei ole külmikut, siis rändab poe tagant saadud kaup tihti prügikasti, uuesti ringlusesse. Kui korraga vead koju nt kümme pitsat või viis karpri hakkliha, siis paratamatult ei jõua seda ära süüa. Ükskord vedasime koju kaheksa pakendit suitsulõhet, kugistasime seda mis kugistasime, kuid viimane pakk läks ikkagi meie maja vastas olevasse konteinerisse. Kord sain 47 kahesaja grammist karpri valikshokolaadi „Merci!” (poe hind 2.50 eurot). Kuna shokolaad naljalt ei rikne, pugisime seda pool aastat, oli hea veinile peale hammustada.

Poest veetakse „best before” ületanud kaup käruga välja, lastakse läbi triipkoodi masina ja pakitakse mustadesse kilekottidesse. Ametlikult peab see jõudma vaid prügisse, mitte meiesuguste kotti, kuid selles osas pigistatakse silm kinni. Praegusel ajal veavad poetöötajad enamiku lihakraamist koju, kõigil on ju sõbrad-sugulased – ajad on karmid. Prügisse jõuavad vaid tühjad triipkoodiga pakendid. Taolistest kogemustest võiks kirjutada raamatu, kuid vast piisab. Missuguseid kogemusi tuleb inimesel, kes omal ajal unistas inimväärsest rahvusriigist, võõrsil üle elada!

Kui jätkata juttu rahvuste teemal, siis peab mainima, et mingi küsitluse järgi suhtub 40% hispaanlastest võõrastesse umbusuga. Keda võõraste all silmas peetakse, see küsitluse järgi ei selgunud. Ilmselt mitte euroliidu kodanikke, kel on siin ju peaaegu samad õigused nagu põlisrahval.

Neid päris võõraid ehk poliitkorrektselt väljendades mustanahalisi on rannarajoonis parvedena. Lääne-Aafrika riikidest illegaalidena saabunud kauplevad igasugu Hiina salakaubaga (kotid, prillid, heliplaadid, kellad jm taoline). Sama kauba võib mõnest kahe- või üheeuro poest saada tunduvalt odavamalt, kuid mõned britid ostavad ja uurivad huviga neegrite pakutavat kaupa. Olgu lisatud, et nii Benaladena kui ka naaberrandade hotellides peatuvad kaugelki mitte kõrgklassi esindajad. Siia tulevad end hästi tundma peamiselt töölisklassi ja ametnikkonna esindajad, muidugi ka pensionärid.

Juhtud olema rannas pikali, tülitab sind iga kolme minuti tagant mõni noor neeger, ise sügab jutu ajal mune. Viimasel ajal on politsei kuulu järgi hakanud nende salakaubaga kauplejate vastu korraldama haaranguid. Paraku on neil hea organiseeritus, kui keegi mobla kaudu hoiatab, tõmmatakse neljanurkne palakas (millel igas otsas nõör) koos kaubaga selga ja tehakse minekut. Meil Pueblos elab vaid neli ingliskeelset neegrit, kes mõnikord inglaste baarides istuvad. Hispaania pealinn Madrid erineb suuresti teistest Euroopa pealinnadest. Kui eelmise aasta augustis linna külastasin, kohtasin seal päeva jooksul vaid 3-4 neegrit. Loodetavasti ei olnud mustad minu sinnajõudes pakku pugunud. Nali muidugi.

Mõni sõna veel skvotterlusest (hisp k *-okupad*). Kuna paljud töö kaotanud on suutmatusest tasuta pangale eluasemelaene oma kodust välja tõstetud, on vaba elamispinna okupeerimine omandanud väga laia leviku. Heal ajal püstitatud korteritest ja majadest on asustatud vaid 86%. Paljud majad on pooleli jäänud. Meiegi elamisest umbes 300-400 meetri kaugusel on üks ligi kahekümnest majast koosnev rajoon, millest vaid 4-5 on asustatud, samapalju maju on pooleli jäänud (puudu ukсед-aknad ja põrandad). Osa maju on peaaegu valmis, kuid puudub välimine aed jm taoline. Käime sealt peaaegu iga päev mööda. Paar päeva tagasi kohtasime meest, kes maju takseeris. Ilmselt valis, millisesse elama asuda.

Täna käisime ühes majas garaazhi kaudu sees. Tekkis mõte, et äkki peaksime omale uue eluaseme soetama, jäägu vana oma miljonivaatega merele suviseks residentsiks. Praegu oleme veel kahevahel, kuid peame ruttu otsustama, et keegi meist ette ei saaks, sest tühjade korterite ja majade hõivamine on täies hoos. Majandusliku buumi ajal oldi, nagu Eestiski, liialt optimistlikud, arvates, et igale ehitatud elamispinna kohe tormi joostakse. Samas on vana koht nii südamelähedane, pealegi asub väga heas paigas. Oleme seal nii palju vaeva näinud!

Just selle jutu kirjutamise ajal luges Terje lehest lugu, kuidas naaberlinnas Torremolinoses hõivas 50 kodust väljaaetud inimest suure, valmis ehitatud kortermaja, mis mitu aastat oli tühjana seisnud. Vastsetel *okupadel* puudub majas elekter ja vesi, mida nad, nagu meie, kanistritega kohale vedasid. Neil ei ole vaja vähemalt remondiga kurja vaeva näha, nagu nägin seda mina oma kodu elamiskõlblikuks muutes. Kui maja vallanud firma peaks seltskonna kohtusse kaevama, jäävad hõivajad ilmselt võitjaks, sest Hispaania konstitutsiooni järgi on igal kodanikul õigus elamispinnale. Pealegi oli maja juba tükk aega tühjana seisnud.

Senised kohtulahendid on meiesuguste suhtes olnud üsna positiivsed. Siin tegutsevad ka advokaadid, kes annavad õigusabi vaestele, esimese konsultatsiooni eest raha võtmata. Kui positiivne kohtulahend käes, võtab advokaat varem kokkulepitud summa. Negatiivse lahendi korral jääb nõustaja oma rahast ilma.

Fiesta kui Hispaania elu koostisosa

Kui jutustada hispaanlaste kommetest, ei saa kuidagi mööda fiestadest-pidudest. Hispaanlastele meeldib pidutseda, seda nad ka oskavad. Aga igasuguseid pidupäevi, millest paljud on ka tööst vabad päevad, on Hispaanias hulgaliselt. Kõigepealt katoliiklikud usupühad.

Kuigi hiliskeskajal oli Hispaania kõige ägedam katoliiklik maa Euroopas oma inkvisitsiooni tuleriitadega, on tänapäevaks usust saanud pigem traditsioon. Pühade ajal on kirikud pungil, kuid tavapäevadel istub neis vaid 20-30 vanemat senjoorat, mõni mees hulka. Olen küll katoliku kombe järgi ristitud, kuid vanemas eas arvan, et india filosoofil Oshol oli jumala õigus, kui ta lausus, et maailma hädades on suuresti süüdi kolm „P”-d – preestrid, pankurid ja poliitikud, kes rahvast suuremal või vähemal määral rõhuvad ja lollitavad. Sel põhjusel ei pea end enam tõsiusklikuks ega hakka ka selles jutus üksikute usupühade religioosset tagapõhja lahti seletama.

Niipalju küll, et katoliiklikud pühad on võrreldes askeetlike luterlastega tunduvalt lõbusamad ja suurejoonelisemad, pakuvad pealtvaatajaile vaatemängu ja osavõtjaile naudingut. Olime kord jõulude ajal kirikus: missat pidav preester viskas nalja, kirikulaule saadeti lõbusalt hääleka tamburiinide, kitarride ja kastanjettide ansambli saatel.

Kõige tähtsam usupüha Hispaanias on romeria – Neitsi Maarja sünnipäev, mis õnnetuseks on aasta kõige kuumemal ajal, 12. augustil. Jumalaema trooniga ja paarist tosinast härjarakendist saadetud rahvarohke protsessioon suundus meie majakesest mööda ca 2 km kaugusel oleva naaberkiriku juurde, kus lõbus pidu jätkus suures telgis. Rongkäigus oli paljudel naisterahvastel spetsiaalselt selleks pühaks õmmeldud volangidega kleidid seljas, roosid juustes. Lauldi ja taoti tamburiine. Meie protsessiooniga kaasa ei suutnud minna, läksime keel vesti peal siestat pidama. Kolme päeva pärast järgnesid romeriale suured pidustused, mis sel aastal kestsid Pueblos kolmapäevast laupäevani, neist esimene päev oli töövaba. Ülejäänud päevadel toimus pidu öösel, algusega kl 21, lõpp kl 5. Mängisid mitmed ansamblid, peeti laatasid ja noortele diskosid, voolas tasuta vein ja söödi paellat ning muud paremat. Kuna feria plats on otse meie elamise kõrval, siis pidime taluma viis ööd kõva mürtsu. Õnneks on feria vaid üks kord aastas!

Tähtis püha on ülestõusmispüha, täpsemalt vaikne nädal ehk semana santa. Siis tassitakse linnas ringi Neitsi Maarja ja Jumalapoja troone. Kuna meie vanalinn on kitsaste tänavatega, siis ei saada väga suuri ehitisi oma õlul vedada. Ükskord lugesime ära, suurimat Jumalaema trooni kandis oma õlgadel 40 vennaskondlast, iga 50 meetri järel puhates. Rongkäiku saatsid värvilistes mundrites isetegevuslikud orkestrid, kus oli liikmeid alates 70. aastastest taatidest lõpetades 15. aastaste koolitüdrukutega. Nende muusika oli väga jõuline tänu tugevale trummipõrinale. Läksime rongkäiku kell seitse vaatama. Juba magasime, kell oli 23, kui trooni tassijad vanalinnas tiirutades lõpuks kiriku juurde jõudsid. Hispaanias viibinud on kindlasti tähele pannud kirikute kõrgeid väravaid – nendest tuuakse ülestõusmispühadel välja Neitsi Maarja ja Jeesuse troonid. Iga päev erinevad.

Lõbus püha on 5. jaanuaril – kolmekuningapäev. Sel päeval liigub linnas uhkelt dekoreeritud autode kolonn, mille pealt kostümeeritud tüdrukud ja naised pealtvaatajate hulka komme pilluvad. Neid korjavad lõbusalt naerdes mitte ainult lapsed, vaid ka täiskasvanud. Meie saime oma kommivarudest alles jaanipäeva paiku lahti. Viimasel pühapäeval oli Benalmenas rahva sekka pillatud 1,5 tonni kompvekke. Pidud peab Hispaanias saama ka kriisi ajal. Olgu teada, et jõuluvana Andalusias ei ole. Lastele antakse kingitusi kolmekuningapäeval. Sellele järgnevatel päevil võib linna prügikastide pealt leida avamata maiustuskarpe. Ilmselt muretsevad hispaania vanemad oma laste tervise pärast.

Peale usupühade on hispaanlastel veel hulk riiklikke ja lokaalseid pühasid, mis samuti on töövabad. Sel aastal jäeti ära Andaluusia päeva tähistamine (tööst vaba oli ikka), sest Benalmadena linnavalitsus oli kõvasti kärpinud pidustuste eelarvet. Eelmisel aastal jagati rahvale tasuta paellat, õlut ja kuulsat veini „Malaga dulce”. Aga pauku tehti ikka. Paugutamine ja rakettide taevasse saatmine on kirg!

Kui jutt läinud pidutsemisele, siis peab kinnitama, et kes Hispaanias käimas on, peab kindlasti nägema flamenkot – stepptantsu moodi andaluusia kuulsat tantsu, mille juured pärinevad mustlastelt. Tantsu ajal antakse kujundlikult edasi tantsijate elulugu. Kusjuures tantsijad ei ole tihti mitte ainult nõtked senjoriitad, vaid üsna kehakad senjoorad.

Vaatasin veel Eestis elades kord telekast, kuidas rahvarõivastes staadionitais mehi tegi, saunaviht jalge vahel, ühtemoodi liigutusi. Pähe lõi mõte: eestlastel on enne lõplikku hääbumist katus sõitma hakanud. Piinlik hakkas, keerasin teleka kinni. Teine asjakohane näide. Lauluväljakutäis rahvast kogunes 1988. aasta sügisel kokku, EKP juhid rüütliid-toomed-väljased esimeses reas istumas ja kolhoosi partorgid busse rahvaga pealinna organiseerimas. Kui peale seda tõsimeeli usutakse, et lauldi end koos vabaks, siis ei maksa imestada, et „vabaduse” teise aastakümne sees mõeldakse välja igasugu luua- ja vihatantse. Vabandage, „poliitiliselt ebakorrektn” paralleel!

Kuigi eestlastele võib hispaanlaste pidutsemislust tunduda pisut lapsik, suurendavad ühised peod omavahelist solidaarsust. Hispaania riigi asutamiseks peetakse Kastilia valitseja Isabeli ja Aragoni Fernando ühist valitsemist, mis algas peale monarhide abiellumist 1479. aastal. Hispaania oli vaid aastatel 1806-1813 Napoleoni okupatsiooni all, ülejäänud aja kuni tänapäevani on Hispaania olnud iseseisev. Hispaania talupoeg ei ole eestlasest päris- või teoorja moodi paruni talli ukse taga piilunud, kus mõnda suguvenda vastuhakkamise eest piitsutati, ise kahjurõõmsalt kihistades: „Kes tal käskis?” Hispaanlased on väarikad ja julged, sest nende geenides puudub orjaveri. Seetõttu tunnemegi meie, kaks puruvaest põgenikku, end võõra rahva hulgas paremini kui sünnimaal.

Eestlastest Hispaanias

Tegelikult ei tea ilmselt keegi Eestis, palju elab meie rahvuskaaslasi Hispaanias. Hispaania enda võimud muidugi teavad, sest iga aasta lõpul esitatakse andmed, kui palju elab arvuliselt rahvuseid mõnes provintsis ja autonoomsel territooriumil. Ilmselt ei ole ka Eesti võimud huvitatud taolistest andmetest, sest nagu mina olen aru saanud, püütakse Eesti olukorda kõikvõimalike institutsioonide poolt ilustada, mistõttu püütakse varjata emigreerunute tõelist arvu. (Rahvaloenduse eel levitati, eriti Soomes, soovitus, et seal elavad end Eestis elutsevatena kirja paneksid, nagu kirjutati mitmes netikommentaaris.) Seetõttu kujutatakse suuremast keskmist sissetulekut (et valitsejad oma palganumbreid tõsta saaksid), teame, kui palju on registreeritud töötuid, kuid kui suur on tegelik töötus (pikaajalised töötud kustutatakse andmebaasist), sellest pole aimugi. Kui palju nt toitub inimesi supiköökides jne, jne? Samas teame, et Gini koefitsendi järgi (varanduslik vahe rikkaste ja vaeste vahel) on Eesti esimestel kohtadel Euroopas, jagades esikohta tavaliselt Venemaaga.

Eesti Ekspresski kobas oma Hispaania loos, kui arvas, et Hispaanias elab tuhandeid eestlasi, vähemalt sadu. Selge on see, et siinmaal elavad eestlased on Eesti riigile kaduma läinud, sest ükski Ekspressi poolt intervjueritud eestlane ei olnud nõus iial sünnimaale tagasi minema. Valitsejad peaksid taolise tõdemuse üle mõtteid mõlglutama, kuid neil puudub tegelikult igasugune huvi. Kui rahaminister Jürgen Ligilt paluti kommentaari eestlaste arvu drastilise vähenemise kohta, arvas „taibu”, et süüdi on väike sündivus. Tule taevas appi! Miks siis rikkad naised, kes saavad hiiglaslikke laste sünnitoetusi, ei sünnita kodumaale uusi kodanikke?

Suurem laine eestlasi saabus Hispaaniasse umbes 10 aastat tagasi, kui valitses suur ehitusbuum, tööd leidsid paljud Eestimaa mehed. Kui algas majanduslik langus, sõitis osa meestest koju tagasi, teine osa jäi siia edasi, kuid tööl käidi suviti Soomes või Norras, kolmas osa jäi Hispaania päikese alla ja istub kuskil poe juures ja mängib doominot, müts maas. Kui Tuuli Koch tegi Kanal 2 jaoks filmi, küsitledes mitut elu hammasrataste vahele jäänut, kuulutasid kõik intervjueritavad, et neil puudub igasugune soov Eestisse naasta. Hispaania on lihtsalt mõnus.

Nagu kirjutas Eesti Ekspress, eestlased omavahel eriti ei suhtle. Ei tea, kas süüdi on juba Johannes Aaviku poolt kirjeldatud nõrk rahvustunne või hoopis see, et eestlased kipuvad rahvuskaaslastel nahka üle kõrvade tõmbama. Marianne

Kapten, kes töötanud Fuengirolas kohtu ja politsei tõlgina hulk aastaid, on Ekspressile tunnistanud: „Kui keegi Hispaanias eestlasel naha üle kõrvade tõmbab, on see ainult teine eestlane, isegi venelased ei saa sellega hakkama.” Analoogsed kogemused olid kahel perekonnal Inglismaalt, kes rahvuskaaslasi usaldades said rahaliselt petta, nagu nad jutustasid, kui suvel meil puhkasid.

Taoline kogemus oli minulgi. Võltoptimismist pakatav Põlva mees saabus siia – omasõnul õppima, kuidas vähesega hakkama saab. Juba teisel nädalal hakkas intrigeerima mu oma abikaasa vastu. Kolmandal kuul hakkas minu vastu üles ässitama siin mõnda aega peatunud mehi. Vennike arvas, et peletab minu minema ja hakkab meie poolt elamiskõlblikuks muudetud majakeses end hästi tundma!

Mõtlesime, et tuleme Eestis valitseva väikluse, valetamise, petmise, omakasupüüdlikkuse, orjalikkuse, intrigaanluse jms eest ära, kuid Eesti mentaliteet tuli mööda eestlasi järgi. Minu tähelepanekute järgi on suur osa eestlastest kõikvõimalike komplekside küüsis, mõeldakse vaid omakasule, mistõttu ei suudeta üksteisega normaalselt koostööd teha. Kiputakse teisi oma huvides ära kasutama, kuid vastu anda ei taheta midagi. Taoline käitumine on nii tüüpiliselt eestlaslik, et nutma ajab – kadunud on igasugune usk, et eestlased üksmeelselt koostööd suudaksid teha. Puudub kriitiline mass aatelisi, ideelisi, ühiskonna üle muret tundvaid inimesi. See on ilmselt ka üks põhjustest, miks paljud nn emotsionaalpõgenikud sünnimaalt lahkuvad.

Meie majast umbes poole kilomeetri kaugusel elab üks eestlaste perekond, teine pere neist sada meetrit lähemal. Esimese perepeaga olema kaks korda suhelnud, kui juhuslikult tänava peal kokku saanud. Harley Davidsoniga ringi sõitev 50. aastates mees on otsesõnu lausunud: „Hea, et Hispaanias on suur tööpuudus, ei tule siia igasugu eesti jobusid.” Mina olen peale kaheaastast kogemust samal seisukohal – mida vähem eestlasi, seda vähem probleeme.

Eestlased ei ole meie koju teretulnud

Eestlastele anti paarkümmend aastat tagasi ajalooline võimalus üles ehitada mõnus riik, kus kõigil rahvuskaaslastel oleks hea elada. Seda võimalust ei suudetud ära kasutada. Juba Mart Laari esimese valitsuse ajal äärmuskapitalismi katselaboriks saanud riik on kui rikkis rooliga laev, suur auk trümmis, mis triivib ookeanis. Esimese klassi kajutites käib pidu, mürtsub orkester ja voolab

shampus. Eliitklassi kajuteid värvitakse ja vuntsitakse, elamistingimusi pidevalt parandatakse, kuid meeskond ei tee märkamagi, et laev vajub. Päästepaate jätkub vaid esimese klassi reisijatele ja meeskonnale. Teise ja kolmanda klassi seltskond vaatab pealt, kuidas rikkis rooliga laev triivib, kuid loodab, et küll meeskond vea kõrvaldab – nii suure laevaga ei saa ju midagi juhtuda! Mõned julgemad, kes koos laevaga uppuda ei taha, hüppavad üle parda... Enamus seda ei tee, kardetakse haisid või uppumist. Ilmselt oleme ka meie ühed hüppajad, kel ometi oli õnn soojale rannale jõuda. Laeva reisijaile tahaks hüüda: „Kas te tõesti aru ei saa, et laev on uppumas? Miks te midagi ei tee? Kas tõesti loodate ikka veel kapteni ja teovõimetu meeskonna peale?” Kes tahtis mõistujutust aru saada, see sai...

Kolm viimast kuud oleme elanud nagu ameerika mägedel, meie koju tulevad üha uued ja uued eestlased. Ei salga, et mõnedki on olnud väga kenad inimesed, nt ema ja tütar Võrust, kelle olemasolu me isegi ei märganud, kuid õhtuti oli alati hea intelligentset seltskonda nautida ja muljeid vahetada. Elasid kuu aega meie juures, kuid ei muutunud põrmugi tüütuiks. Aastaid Inglismaal elamise ja teistega arvestamise kogemus ilmselt aitas. Ja veelkord aitäh Terjele korraldatud sünnipäeva eest!

Väga vahvad olid omaaegsed Lihula-tuttavad, kes kuus aastat Inglismaal elanud ja sõna otseses mõttes läbi vasktorude käinud. Saabusid rahatuina „udusele Albionile”, kuid on suutnud end üles töötada, soetanud korteri ja kaks autot. Mõlemad pered on Nõmme Raadio kuulajad ja „Vanglapaneedi” jälgijad. Ei tea, miks küll paljud tegusad inimesed Eestis hakkama ei saa? Tean küll. Nagu teavad mõtlevad inimesed Eestiski, kes suudavad aru saada, mis „edukal reformimaal” ümberringi tegelikult toimub. Kes oma infot toimuvast ei ammuta vaid Postimehe lehest ja „Aktuaalsest Kaamerast”.

Kujukas näide. Kolm aastat tagasi panime oma tütre Tallinnas ametikooli õppima. Kooli lõpetamisel pidi saama sertifikaadi, mis kehtib ka välismaa hotellimajanduses. Kolmanda kursuse algul teatati, et haridusministri määrusega on selline kord lõpetatud. Nii püüavad valitsejad piirata noorte massilist siirdumist välismaale. Kas selleks peab kolm aastat õppima, et näruse tasu eest Viru hotellis soomlaste okset koristada? Eesti jäi veel ühest noorest ilma.

Ühel õhtul astus selja tagant juurde neljakümnene mees, kes tutvustas end Janekina. Püüdis muudkui uurida meie plaane, kuid endast ei soovinud midagi muud rääkida, kui et elavat juba aastaid Soomes. Tuli kolmeks päevaks Costa

del Soli minuga tutvuma (!). Tahtvat ümber asuda, sest Soomes tuleb makse maksta (!!! – kus seda ei tule?). Ostis poest liitriise brändi, ehk arvas sel moel mind jutukamaks muuta? Järgmine hommik oli kadunud, tema ümberasumise soovist pole rohkem midagi kuulnud. Hirmsasti häiris tema terav ja uuriv pilk, mõtlesin, kus olen seda pilku varem kohanud. Meenus. Kuus aastat tagasi vilksamisi kaitsepolitsei peakorteris, kui olin seal teabenõuet ära viimas. Ilmselt oli tegu mind kureeriva ametnikuga, kes korraldab minu jälitamist. Just nende ridade kirjutamise ajal tuli tütrelt teade, et minu pensionist on vaid 144 eurot (kaks korda vähem) ta arvele laekunud. Ilmselt ei külastanud „Janek-Marek” Costa del Soli mitte asjata.

Kummaline, olen juba kaks aastat Eestist ära, kuid rahule ei taheta ikka veel jätta. Ei oska midagi arvata, kuidas ma küll ohustan Eesti põhiseaduslikku korda? Kas ainult oma eksistentsiga või vabadusega öelda avameelselt välja, mida arvan praeguse Eesti valitsemisest, riigist üldse, mis asub sellesamas augus, kus parasjagu asub? Mistõttu ongi naljakas kuulda, kui mõni ajakirjanik või vana mõttekaaslane uurib, kas me Eestisse tagasi ei tahagi tulla. Ei taha!

Ühel hommikul kuulsin veranda all häält: „Madis, Madis!” – Mis Madis? Mehike ei olnud suutnud mu nimegi meelde jätta. 52. aastane Mati oli, kes enda jutul olevat noorena piiriületamise eest vanglas istunud. Endal olid varga tätoveeringud nukkidel, särgikaelusest paistsid sinised vene kiriku kuplid. Mees magas kaks ööpäeva meie hoovi peal telgis, siis oli kadunud. Hakkasime ta vastu liialt energiliselt huvi tundma.

Rahvast on tulnud ja läinud veelgi. Paar nooremast meest on hõivanud omale elamispinna, ei jäänud vaid Madissonide peale lootma. Aga muidu on eestlastest täielik siiber, tahaks uuesti rahulikku elu. Hakkaks aja tapmiseks taas lugema Millenniumi Lisbet Salanderi triloogiat, seekord kaheksandat korda. Oleme juba kahetsenud, et „Pealtnägija” meeskonnale peale kolmetunnilist vestlust järgi andsime ja oma elamist filmida lasksime. Eestlased võiksid ilma meieta hakkama saada ja ükski rändur ei ole meie koju teretunud...

Hasta luego!

Tiit Madisson